
Milan GLAVAŠ
Joso VUKELIĆ

Stručni članak
Šumarski fakultet, Zagreb

U KRASNU JE PRVI ŠUMARSKI MUZEJ U HRVATSKOJ

Šumarska tradicija na Sjevernom Velebitu obilježava područje od početka organiziranog šumarstva kada je 1765. godine utemeljena Šumarija u Krasnu. Ivančević (Ivančević, 2005.) ističe da je na ovom prostoru neraskidiva povezanost čovjeka i šume. Šuma je bila, a i sada jest jamstvo opstanka stanovništva. Pri naseljavanju naših predaka nastajale su devastacije šuma velikih razmjera.

Više reda u iskorištavanju šuma uvedeno je u srednjem vijeku, i to iz straha od gubitka prihoda, a propisi o gospodarenju šumama doneseni su 1765. godine. Od tada se šumarstvo sve više razvija. Senj i Krasno smatraju se kolijevkom suvremenoga šumarstva. Oni zauzimaju istaknuto mjesto u domaćem šumarstvu, životu kraja i cijele Hrvatske.

Povezanost čovjeka i šume, međusobna ovisnost i gospodarenje šumama presudni su da je ovaj kraj iznjedrio na desetke diplomiranih inženjera šumarstva, sveučilišne profesore i akademika šumarstva Milana Anića.

Sigurno je da su šumari dali posebno obilježje životu na Velebitu. Želeći ostaviti trajan spomenik na Sjeverni Velebit kao kolijevku gospodarenja šumama na visokom kršu u Hrvatskoj pa i u ovom dijelu Europe, u Krasnu je osnovan Šumarski muzej, prvi takve vrste u Hrvatskoj. Otvoren je 10. lipnja 2005. godine.

S obzirom na tradicionalno šumarstvo i brojne posjetitelje s ponosom ističemo da je nađen dobar način za prepoznatljivost ovoga prostora i cijele Like, o čemu se daje prilog kroz dvogodišnje postojanje Muzeja.

Naše je šumarstvo prošlo tri povijesna razdoblja što, prikazujemo u skraćenom obliku.

A) Prvo razdoblje

Karakterizira ga krčenje i paljenje šuma radi dobivanja poljoprivrednog zemljišta, pašnjaka i prostora za nastambe. Seže u daleku prošlost, a prvi podaci o velebitskim šumama potječu iz 13. stoljeća. U 15. i 16. stoljeću počinju se graditi šumske ceste. Za Vojne krajine šuma se sječe bez reda, a rezultat je nastajanje gologa krša. Godine 1763. u Vojnu krajinu uvedene su pile, a u uporabi su bile 200 godina, kada su ih zamijenile motorne.

B) Drugo razdoblje

Povezano je sa šumama Karlovačkoga generalata i osnutkom Šumarije u Krasnu 1765. godine. Obilježeno je donošenjem mnogih pisanih dokumenata za iskorištavanje, uzgoj i zaštitu šuma, regulirali su se trgovački odnosi, opisivale i mapirale šume, obavljen je premjer šuma.

Nadalje, propisano je gospodarenje šumama na temelju dostignuća šumarske znanosti. To je razdoblje obilježeno zakonima Vojne krajine. Značajno je da su 1871. godine uspostavljene imovne općine čija je funkcija završila 1947. godine. Pod mađarskom vlasti 1881. godine donesena je Uputa za preborne šume, a već 1883. godine izrađena je prva gospodarska osnova za državnu Šumariju "Krasno", i to na njemačkom jeziku. Time je završilo drugo, a primjenom gospodarske osnove počinje treće razdoblje.

C) Treće razdoblje

Treće razdoblje počinje izradom prve gospodarske osnove 1883. godine i izradom gospodarskih elaborata, a traje i danas. Znatne su promjene u gospodarenju državnim šumama i šumama imovne općine po zakonskim i gospodarskim načelima bile do završetka Drugog svjetskog rata.

Šume imovnih općina bile su neprocjenjive za život stanovnika ovoga kraja. Imovnim šumama sjevernoga Velebita na 13.660 ha u cijelosti je gospodarila Šumska uprava Krasno, a djelomično Šumska uprava Otočac i Perušić. Šume imovnih općina i zemljišnih zajednica su 1947. godine proglašene općenarodnom imovinom republičke važnosti.

Sredinom 1960. godine Šumarija "Krasno" ušla je u sastav Šumskoga gospodarstva Senj – danas Uprave šuma podružnice Senj.

Zaokruživanje cjelokupnog procesa rada u šumarstvu bio je jedan od glavnih ciljeva organizacije Šumskoga gospodarstva, koje je do 1984. godine, prošlo nekoliko faza. Posljednja faza reorganizacije dogodila se 1985. godine a utemeljena je na funkcijskoj organizaciji.

Od osnutka J P Hrvatske šume Zagreb 1991. godine Šumarija "Krasno" djeluje prema jedinstvenom načelu organizacije šumarstva u cijeloj Hrvatskoj.

Važni događaji koji su dali obilježje kraju

1928/29. godina: Štirovača je proglašena nacionalnim parkom

1947. godina: šume imovnih općina proglašene su općenarodnom imovinom

1978. godina: Velebit je proglašen svjetskim biogenetskim rezervatom prirode

1981. godina: Velebit je proglašen parkom prirode

1999. godina: osnovan je Nacionalni park "Sjeverni Velebit"

Kraljevsko nadzorništvo za pošumljavanje krasa krajiškog područja

Osnovano je 1878. godine sa sjedištem u Senju, a s radom je prestalo 1942. godine. Tijekom 63 godine postojanja Nadzorništvo je potpuno ispunilo svoju zadaću u tehničko-biološkom, stručnom i socijalnom smislu i ostavilo trajan pečat u ovim krajevima.

Današnje stanje šuma Sjevernog Velebita

Zbog prirodne očuvanosti i biološke raznolikosti, šume Sjevernog Velebita predstavljaju veliko nacionalno bogatstvo.

Sjeverni Velebit ima:

- gospodarskih šuma 20 946,39 ha
- zaštitnih šuma 14 087,93 ha
- šuma posebne namijene 189,37 ha
- NP "Sjeverni Velebit" 10 937,00 ha
- Ukupno..... 46 160,69 ha

U čistim bukovim sastojinama na kršu gospodari se regularno, a u ostalom (većem) dijelu preborno. Takvim načinom gospodarenja osigurana je trajnost šuma.

Relativno dobro opisana velebitska flora predmet je znanstvenih istraživanja mnogih stranih i domaćih stručnjaka. Tako je Horvat (1938.) istaknuo da je Velebit bogatstvo biljnih zajednica na relativno malom prostoru, ima raznolik sastav flore i ekološke uvjete te sačuvane šumske ekosustave.

U geomorfološkom smislu velebitska vegetacija veoma je složena. Obuhvaća primorsku vegetacijsku regiju s pet pojasa i eurosibirsku – sjevernoameričku (kontinentalnu) regiju s tri vegetacijska pojasa. U horizontalnom smislu veći je broj zona koje pripadaju srednjoeuropskoj vegetaciji, ali i specifičnoj dinarskoj vegetaciji vezanoj za Ilirsku provinciju.

Velebitske su šume bogate i divljači. Na Sjevernom Velebitu postoje 4 otvorena državna lovišta u kojima obitava 6 vrsta krupne divljači (običan jelen, jelen lopatar, obična srna, divokoza, muflon, divlja svinja, smeđi medvjed), oko 20 vrsta sitne divljači (sisavci i ptice) te ris, vuk, jeverica, lasica, jež i mnoge vrsta ptica.

Šumarski muzej

Na temelju kratkoga prikaza šumarstva Sjevernoga Velebita sa sigurnošću tvrdimo da su njegove šume najveći gospodarski potencijal i temeljna pretpostavka opstanka čovjeka na ovim prostorima. Iskustva stečena tijekom višestoljetnoga gospodarenja šumama i današnje stanje šuma pokazuju da se njima dobro gospodarilo. Velebitske šume su utjecale na domaće stanovništvo i obratno, a na dolazak i djelovanje stranih i domaćih šumara utjecali su i ljudi drugih struka. Svi su oni svojim djelovanjem ostavili neizbrisive tragove u šumarskoj struci, znanosti, kulturi i općenito u životu ovoga kraja.

Višestoljetna veza šume i čovjeka u njoj dali su nam poticaj i ljudsko zaduženje da se takve veze i povijest prikažu na jednome mjestu. Zato je u Krasnu 2005. godine otvoren Šumarski muzej. Poštujući sve ranije povijesne događaje i ljude, sigurno je da se kroz Šumarski muzej u Krasnu omogućuje prepoznatljivost užega kraja, velebitskoga dijela Primorja i cijele Like, pa i domovine Hrvatske.

Prepoznatljivost su potvrdili i događaji pri otvorenju Muzeja, kasniji zapisi i najviše izučavanje zapisa u Ljetopisu Šumskog muzeja u Krasnu.

U prisutnosti više od 200 uzvanika iz cijele Hrvatske 10. lipnja 2005. godine Muzej je otvorio naš Ličanin, tadašnji potpredsjednik Hrvatskoga sabora, gospodin Darko Milinović. Izrazio je nadu da će šumarstvo dobiti ulogu i mje-

sto koji mu pripadaju. Župan Ličko-senjske županije Milan Jurković istaknuo je da se otvorenjem Muzeja razbija fama o siromašnoj Lici. Akademik Slavko Matić smatra da su prirodne i stabilne šume koje je sačuvala i iznjedrila Šumarija "Krasno" naš izvoz Europi te da se iz njih može iščitavati povijest ovoga kraja, a koja je vidljiva i u Muzeju.

Novinar časopisa *Hrvatske šume*, gospodin Mrkobrad ističe da je Muzej djelić prošlosti koji podsjeća na teške životne uvjete šumarstva, ali i opominje da šume treba čuvati, paziti i njima pažljivo gospodariti. On smatra da je Muzej kruna rada brojnih generacija šumara i života ljudi ovoga kraja, a da je Velebit naše blago i svjetska baština.

Opširniji napis o jednogodišnjem životu Muzeja, posjetiteljima i njihovim dojmovima objavio je Vukelić (2006.).

Koliko smo kroz Šumarski muzej u Krasnu prepoznatljivi, najbolje čitamo iz zapisa u njegovu Ljetopisu.

Posjetitelji i njihovi zapisi u Ljetopisu Šumarskog muzeja u Krasnu

U prve dvije godine pretpostavljamo da je Šumarski muzej u Krasnu razgledalo oko 5.000 posjetitelja. U Ljetopisu na 150 stranica nalazimo oko 500 zapisa.

Muzej, iako relativno mali po prostoru i broju izložaka (oko 250), ima veliko značenje u promidžbi i obilježavanju tradicije šumarske struke. U kratkom razdoblju višestruko je predstavljen na programima Hrvatske radio-televizije. Postao je važna točka u turističkoj i drugim ponudama Krasna, Velebita i Ličko-senjske županije.

Muzej su posjetili vodeći političari Republike Hrvatske (S. Mesić, I. Sanader, V. Šeks, L. Bebić, D. Milinović) ministri, čelnici stranaka i drugi javni djelatnici. Svoja su mišljenja zapisali u Ljetopisu.

U Ljetopisu su zanimljivi stručni zapisi kolega šumara iz Zagreba, Bjelovara, Vinkovaca, Sokolovca, Velike Gorice te apsolenata iz 1982. godine. Njima se pridružuju šumari Unsko – sanskih šuma i Šumarskog fakulteta Sarajevo (BiH) i Zavoda za šumarstvo (Slovenija).

Svoje su dojmove zapisali i posjetitelji iz Kanade, Njemačke, Švicarske, Austrije, Češke, Slovenije, BiH i Makedonije.

Muzej je također bio privlačan gostima sa Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišta u Zadru, Matičnoga odbora Sveučilišta u Zagrebu, Šumarskoga i Poljoprivrednog fakulteta u Zagrebu i Šumarskog fakulteta u Sarajevu.

Ponosni smo da nalazimo zapise posjetitelja iz svih naših županija i mnogih gradova, bilo da se radi o pojedincima ili skupinama.

Kao primjer ističemo da su ga posjetili roditelji stradalnika Domovinskog rata, ogranci Udruge Ličana "Vila Velebita" iz drugih krajeva Hrvatske, hodočasnici, predstavnici župa, župnici i visoki crkveni dostojanstvenici te različita kulturno-umjetnička društva. Kao zaljubljenici u svoj kraj Muzej su posjetili Krasnari svih dobnih skupina.

Najveća je radost spoznaja da je Šumarski muzej "Krasno" zanimljive te nastavnicima i učenicima onima u dječjim vrtićima iz cijele Hrvatske.

Dojmovi u Ljetopisu napisani su na hrvatskom (jedan na glagoljici), njemačkom, engleskom i jedan na hebrejskom jeziku. Mišljenja su stručna, emotivna, pohvalna, potpisana, izražena pjesnički, prozno, s brojnim željama, čestitkama i porukama. Svi su zapisi toliko poučni da mogu poslužiti za proučavanja i analize. U njima je temelj za pisanje stručnih i znanstvenih zapisa ili cijelih studija.

Prijedlozi za poboljšanja

U stvaranje Muzeja uložene su velike snage. Sada uviđamo što bi trebalo poduzeti kako bi se poboljšao i njegov rad i kvaliteta. Smatramo da je prijeko potrebno:

Poboljšati koordinaciju s turističkim zajednicama zbog veće posjećenosti.

Završiti katalogizaciju izložaka i napraviti višejezične prospekte.

Postaviti više informativnih tablica/ploča oznakom sjedišta Muzeja.

Prikupiti još nekoliko desetaka značajnijih izložaka i postaviti ih ispred Muzeja i u njemu.

Zamijeniti većinu fotografija jer su promjenom boje postale nejasne.

Riješiti tehnička pitanja sistematizacije voditelja Muzeja i slična pitanja unutar te ustanove.

Povjerenstvo koje je 2004. godine osnovano s ciljem osnutka Muzeja' mora se sastati svake godine i rješavati navedene i druge probleme.

Uvjereni smo da je Šumarski muzej "Krasno" dobar doprinos prepoznatljivosti Like, Ličko-senjske županije i cijele Hrvatske u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. To utemeljeno tvrdimo kroz povijest šumarstva, dolazak i izražena mišljenja posjetitelja.

Neosporno, Muzej ima važnu edukativnu ulogu, da mladim posjetiteljima predstavlja način i sredstva rada u šumarstvu u nedavnoj prošlosti, a u starijima budi nostalgiju i sjećanje na teško ali sretno najljepše doba njihova radnog vijeka. Sadržaj Muzeja pokazuje svestranost šumara i njihovu važnost u razvoju i osposobljavanju stanovništva u ruralnim dijelovima Hrvatske.

Na kraju s ponosom ističemo da je Šumarski muzej u Krasnu poslužio kao primjer i poticaj šumarima u drugim krajevima. Tako je prošle godine Uprava šuma Podružnica Vinkovci u Bošnjacima otvorila svoj šumarski muzej. Isto tako Uprava šuma Podružnica Delnice u velikim je priprema da otvori svoj šumarski muzej u Brodu na Kupi.

LITERATURA

- GLAVAŠ, M. (2000), "Krasnarski šumari", *Šumarski list* 126 (11-12), 715 – 716.
- Skupina autora (2005), *Šume i šumarstvo sjevernoga Velebita*, Hrvatske šume d.o.o. Zagreb, Uprava šuma Podružnica Senj.
- Skupina autora (2007), *Krasno*, Monografija u povodu 200. obljetnice župe sv. Antuna Padovanskoga i 170 godina školstva u Krasnu, Adamić, Rijeka.
- PRPIĆ, B. – JAKOVAC, H. (2003), "Nadzorništvo – Inspektorat u Senju na stranicama 'Šumarskog lista'", *Šumarski list* 127, posebni broj (str. 107-110).
- VUKELIĆ, J. (2006), "Iskustva i preporuke nakon godinu dana šumarskoga muzeja u Krasnu", *Šumarski list* 130 (7-8), 365-366.

Sl. 1.
Šumarski muzej u Krasnu

U KRASNU JE PRVI ŠUMARSKI MUZEJ U HRVATSKOJ

Ključne riječi: Krasno, šumarstvo, Muzej, Velebit, Lika, Hrvatska.

U Krasnu je 1765. godine (više od 100 godina prije nego što je utemeljena država Kanada) utemeljena Šumarija "Krasno". To je najstarija šumarija u Hrvatskoj i među najstarijima u Europi. U njoj su radili brojni stručnjaci i utjecala je na razvoj hrvatskoga šumarstva, pa su tako osposobljeni svjetski poznati stručnjaci, među kojima i akademici znanosti.

Uvažavajući povijest Šumarije "Krasno" i hrvatskoga šumarstva, uvidjeli smo da je vrijeme za osnutak Šumarskoga muzeja u Krasnu. Smatrali smo da je to korisno za šumarstvo našega kraja i cijele Hrvatske, jer Šumariju "Krasno" možemo s ponosom smatrati kolijevkom organiziranoga šumarstva u Hrvatskoj.

Sastavljena je skupina domaćih stručnjaka i znanstvenika s područja Krasna, Otočca, Senja i dr. Rad je trajao dvije godine, a završen je 10. lipnja 2005. godine kada je Muzej otvoren u nazočnosti više od 200 uzvanika, gostiju i šumara iz Hrvatske te stanovnika Krasna i okolnih mjesta. Na otvorenju je bio i potpredsjednik Hrvatskoga sabora, naš Ličanin gospodin Đarko Milinović. Prigodom otvorenja Muzeja predstavljena je i knjiga *Šume i šumarstvo Sjevernoga Velebita* s glavnim podacima o šumarstvu, ljudima i Muzeju.

U dvije godine postojanja Muzeja s ponosom ističemo da je njegovih više od 250 izložaka razgledalo oko 5.000 domaćih i stranih posjetitelja. Među domaćima ističemo predsjednike Republike, Vlade i Sabora, potpredsjednike i više ministara. Mišljenja brojnih posjetitelja čitamo u Knjizi dojmova (Ljetopis).

Smatramo da Šumarski muzej u Krasnu ima veliko značenje u promidžbi i obilježavanju tradicije šumarske struke Hrvatske, a prije svega ličko-primorskog područja.

THE FIRST FORESTRY MUSEUM IN CROATIA IN KRASNO

Keywords: Krasno, forestry, museum, Velebit, Lika, Croatia.

The Krasno forestry office in Krasno was established in 1765 (for the sake of comparison, it had been established a hundred years before the state of Canada was founded). It is the oldest forestry office in Croatia and one of the oldest ones in Europe. Numerous experts worked there, and it influenced the development of the Croatian forestry, serving as a place of professional training for world-renown experts, including some academics.

Considering the history of the Krasno forestry office and Croatian forestry, we realised the time came for opening a forestry museum in Krasno. We deemed it useful for the forestry of our region and entire Croatia, since we can proudly consider the Krasno forestry office a birth place of the Croatian organised forestry.

A group of national experts and scientists from Krasno, Otočac, Senj etc. had been formed with the task of founding the museum. Their work lasted for two years, and it was finalised on 10 June 2005, when it was opened. Over two hundred invitees, guests, foresters from all over Croatia and inhabitants of Krasno and the surrounding places were present at the opening. A vice-president of the Croatian Parliament, Mr. Darko Milinović, himself from Lika, also attended the opening. The presentation of the book 'The forests and forestry of the North Velebit', containing the main information on the forestry, the people and the museum, was also held on that occasion.

We are proud to point out that in the two years of the museum's existence its more than 250 exponents was seen by more than 5000 domestic and foreign visitors. The Presidents of the Government, the Republic and the Parliament, vice-presidents and several ministers are especially worth mentioning among domestic visitors. The impressions of numerous visitors can be read in the Book of Impressions (the Annals).

We believe the Krasno Forestry Museum is significant in promoting and marking the traditions of the forestry pro-